

راهکارهای حقوقی - اخلاقی مقابله با فساد در انعقاد قراردادهای تجاری بین المللی

بهرام تقی‌پور^۱

مهدی عباسی سرمدی^۲

اعظم مهدوی پور^۳

محمدتقی ابراهیمی^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی مفهوم و مصادیق جامعه‌شناسی فساد به عنوان یک جرم در عرصه تجارت بین الملل و شناسایی هنجارهای بین المللی برای مقابله با آنها است. مهمترین پرسش‌هایی که این مقاله قصد پاسخ به آن را دارد، عبارت‌اند از: آیا فساد که در انعقاد قراردادهای تجاری بین المللی وجود دارد، در صحت انعقاد قرارداد اثر حقوقی دارد؟ مهمترین مصادیق فساد در عرصه تجارت بین الملل کدام است؟ مهمترین راهکار مقابله با فساد در قراردادهای تجاری بین المللی و به طور کلی، تجارت بین الملل چیست؟ نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دخالت دلالت‌ان و واسطه‌های غیر قانونی در قراردادهای تجاری بین المللی به دلیل اعمال نفوذ و وجود رشوه، موجب بطلان و بی اثر شدن این قراردادها می‌گردد. رشوه، آخاذی، تبانی در معامله، تقلب و کلاهبرداری، اعمال نفوذ تجاری، تحصیل مال نامشروع، پولشویی، اختلاس و تصرف غیرقانونی اموال و ارتکاب سایر انحرافات مالی توسط مقامات عمومی و سوء استفاده از وظیفه مهمترین مصادیق فساد در عرصه تجارت بین الملل می‌باشند. اجرای دقیق اسناد بین المللی و قوانین داخلی مبارزه با فساد و گسترش آموزش پیشگیرانه کیفری و غیرکیفری، مهمترین راهکار مقابله فساد در عرصه تجارت بین الملل است.

واژگان کلیدی

اخلاق، تجارت بین الملل، فساد، قراردادهای بین المللی، پیشگیری و مبارزه با فساد.

Email: Taghipour.bahram@yahoo.fr

Email: sarmadi@khu.ac.ir

Email: a.mahdavipour@yahoo.com

Email: m.t.ebrahimi@yahoo.com

۱. استادیار، عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی.

۲. دانشیار، عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی.

۳. استادیار، عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی.

۴. دانشجوی دکتری فقه و حقوق خصوصی دانشگاه خوارزمی.

پذیرش نهایی: ۱۳۹۷/۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۵/۹

طرح مساله

فساد بیماری انکارناپذیری است که ساختار مطلوب اجتماعی را در سطحی وسیع تهدید می‌کند. امروزه فساد و کنترل آن دغدغه اصلی تمام کشورها و سازمان‌های بین‌المللی است. این دغدغه را می‌توان در تصویب کنوانسیون‌ها و صدور قطع نامه‌های متعدد از سوی سازمان‌های مختلف بین‌المللی و قوانین وضع شده داخلی اکثر کشورهای جهان به خوبی مشاهده کرد (آلبرشت، ۱۳۸۹: ۱۶۹). حجم بالای گردش مالی معاملات بین‌المللی از یک سو و فقدان یا ضعف و به طور کلی، عدم کارآمدی قواعد عمومی نظارتی در حوزه تجارت بین‌الملل موجب می‌شود که زمینه‌های لازم برای ارتکاب فساد به راحتی و در حجم وسیعی در ابعاد مختلف تجارت بین‌الملل فراهم گردد. رشوه و دادن و گرفتن پورسانت و اعمال نفوذ در قراردادهای بین‌المللی از روشن‌ترین مصداق‌های فساد در قراردادهای بین‌المللی به شمار می‌رود (Ulbricht, 2014).

ممکن است افراد با استفاده از طرق فسادآمیز (رشا، رانت، اخذ پورسانت و ...) موفق به انعقاد قرارداد یا قراردادهایی بین‌المللی تجاری شوند. تلاش اصلی نگارنده در این مقاله، بررسی مفهوم و مصادیق فساد به عنوان یک جرم در عرصه تجارت بین‌الملل و شناسایی هنجارهای بین‌المللی برای مقابله با آن‌ها است. بدین منظور ضمن مروری بر مصادیق و ابعاد فساد در قراردادهای تجاری بین‌المللی، آثار فساد در تجارت بین‌الملل و ضمانت‌اجراهایی اجراها برای مقابله با آن را مورد مذاقه قرار خواهیم داد. مهمترین پرسش‌هایی که این مقاله قصد پاسخ به آن را دارد، عبارت‌اند از: مهمترین مصادیق فساد در عرصه تجارت بین‌الملل کدام است؟ آیا فساد که در انعقاد قراردادهای تجاری بین‌المللی وجود دارد، در صحت انعقاد قرارداد اثر حقوقی دارد؟ مهمترین راهکار مقابله با فساد در قراردادهای تجاری بین‌المللی و به طور کلی، تجارت بین‌الملل چیست؟ در این مقاله فرض بر آن است که رشوه، اخذی، تبانی در معامله، تقلب و کلاهبرداری، اعمال نفوذ تجاری، تحصیل مال نامشروع، پولشویی، اختلاس و تصرف غیرقانونی اموال و ارتکاب سایر انحرافات مالی توسط مقامات عمومی و سوء استفاده از وظیفه مهمترین مصداق‌های فساد در عرصه تجارت بین‌الملل می‌باشند. دخالت دلالتان و واسطه‌های غیر قانونی در قراردادهای تجاری بین‌المللی به دلیل اعمال نفوذ و وجود رشوه، موجب بطلان و بی‌اثر شدن این قراردادها می‌گردد. همچنین اجرای دقیق اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی مبارزه با فساد و گسترش راهکارهای پیش‌گیرانه کیفری و غیرکیفری، مهمترین راهکار مقابله با فساد در تجارت بین‌الملل است.

روش پژوهش مقاله، توصیفی - تحلیلی و روش جمع‌آوری داده‌ها، از نوع کتابخانه‌ای می‌باشد که پس از مطالعه کتب حقوقی، مقالات و نشریات داخلی و خارجی، از نتایج آن‌ها

فیش بردای و بکار گرفته شده است. ساختار پژوهش در قالب سه مبحث پیش می‌رود: مبحث اول و دوم به مفهوم فساد و مصادیق و ابعاد مختلف فساد در تجارت بین الملل می‌پردازد. مبحث سوم، آثار فساد بر قراردادهای تجاری بین المللی و ابطال آن را تحلیل می‌کند و مبحث چهارم بر ضمانت اجراهای کیفری مقابله با فساد تمرکز می‌کند.

تعریف فساد

کلمه فساد از ریشه فرانسوی (Corruption) و ریشه لاتینی (Rumpere) به معنای شکستن» یا «نقض کردن» گرفته شده است (تانزی، ۱۳۷۸: ۱۸۱). در اصطلاح، فساد نقض و انحراف از رفتار اخلاقی، شیوه قانونی و مقررات اداری است که این انحراف می‌تواند همراه با پاداش نامشروعی باشد که برای وادار کردن فرد به تخلف از وظیفه تخصیص می‌یابد. فساد، مجموعه رفتارهایی است که فرد از وظایف رسمی به خاطر کسب منافع شخصی یا کسب موقعیت خاص، دچار تخطی و انحراف می‌گردد تا تلاشی برای کسب ثروت و قدرت از طریق غیرقانونی، تحصیل منافع خصوصی به بهای از دست رفتن منافع عمومی یا استفاده از قدرت دولتی برای منافع شخصی باشد (Hassan, 2004). به عنوان جامع‌ترین تعریف می‌توان گفت که فساد عبارت است از سوءاستفاده از امکانات و منابع عمومی دولتی، در راستای منافع شخصی یا گروهی و یا فساد، استفاده عمدی و نامناسب از قدرت یا موقعیت واگذار شده به اشخاص است. تعمد، غیر قانونی بودن و جایگزینی منافع خصوصی به جای منافع عمومی از ویژگی‌های بارز فساد هستند. بنابراین، فساد زمانی اتفاق می‌افتد که مقام دولتی یا کارگزار حکومتی منفعت شخصی یا گروهی را بر مصلحت و منفعت عمومی ترجیح می‌دهد (ابراهیم آبادی و مرشدی، ۱۳۸۶: ۹).

در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد ایران، مصوب ۱۳۹۰/۸/۷، فساد به این صورت تعریف شده است: «فساد هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیر مستقیم برای خود یا دیگری با نقض قوانین و مقررات کشوری انجام پذیرد یا ضرر و زبانی را به اموال، منافع، منابع یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید».

کنوانسیون بین المللی مقابله با جرائم سازمان‌یافته فراملی (مصوب ۲۰۰۰)^۱ در بند یک ماده ۸، فساد را اینگونه جرم‌انگاری می‌کند: «۱) وعده اعطاء، پیشنهاد یا اعطای امتیاز غیرقانونی به یک مقام عمومی (دولتی) به طور مستقیم یا غیرمستقیم، برای خودش یا برای فرد یا نهادی

1. United Nations Convention against Transnational Organized Crime (2000), available in: <https://www.unodc.org/unodc/treaties/CTOC>.

دیگر، به قصد واداشتن آن مقام یا خودداری از انجام عملی که در راستای وظایف رسمی اش می باشد. ۲) درخواست یا پذیرش امتیازی غیرقانونی از سوی یک مقام عمومی (دولتی) به طور مستقیم یا غیرمستقیم، برای خود یا فرد یا نهاد دیگری به قصد انجام یا خودداری از انجام عملی در راستای وظایف رسمی اش، در ازای آن» (لونیر، ۱۳۷۵: ۳۱).

کنوانسیون سازمان ملل برای مبارزه با فساد (مصوب ۲۰۰۳)^۱ نیز مجموعه گسترده‌ای از تدابیر مندرج در کنوانسیون مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی را مورد توجه قرار داده و جرم‌انگاری و اعطای اختیارات تحقیق و تعقیب به دست‌اندرکاران مبارزه با فساد را الزامی می‌کند. علاوه بر رشوه‌دهی فعال و غیرفعال به مقامات رسمی داخلی و خارجی که در کنوانسیون پالرمو، به عنوان مصداق فساد معرفی شده است، اعمال زیر نیز در این کنوانسیون به عنوان مصداق فساد در نظر گرفته شده‌اند: «استفاده نادرست یا تضييع اموال و دارایی‌های عمومی و دولتی توسط دارندگان مناصب عمومی، سوءاستفاده (یا تجارت) نفوذ از سوی دارندگان مناصب عمومی و دولتی، اختفای عواید حاصل از ارتکاب فساد، سوءاستفاده از مسئولیت، با هدف انتفاع شخصی - ثروت‌اندوزی غیرقانونی به وسیله سوءاستفاده از مقام رسمی، استفاده از اطلاعات طبقه‌بندی شده یا محرمانه با هدف انتفاع شخصی، تغییر کاربری و بهره‌برداری نادرست از اموال عمومی، کسب سودهای غیرمشروع، فساد (ارتشا و رشا) در بخش خصوصی، تظهير پول‌ها و عواید حاصل از فساد، جرائم مرتبط با حسابرسی، دلالی نفوذ توسط افراد متخصص» (آقایی، ۱۳۸۶: ۲۰-۲۱).

مصادیق و ابعاد مختلف فساد در تجارت بین الملل

این مبحث مصداق‌ها و ابعاد مهم فساد در تجارت بین‌الملل را مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد:

۱- مصادیق فساد در تجارت بین الملل

یکی از مصادیق مهم فساد در تجارت بین الملل، پرداخت رشوه^۲ است. پرداخت رشوه در تجارت بین الملل به از بین بردن تجارت عادلانه و تضعیف حکومتداری مطلوب در سراسر جهان می‌انجامد، اما به عنوان یکی از ابزارها برای تسهیل انعقاد قراردادها در ابعاد فراملی شده است و بهتر از هر ابزاری دیگری در کشور میزبانی که میزان فساد در آن بالاست، عمل می‌کند (Sung, 2005: 111).

اخاذی^۳ عنصر دیگر فساد در عرصه تجارت بین الملل است. از اخاذی در معنای گرفتن

1. United Nations Convention Against Corruption (2003), available in <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>.

2 . Bribery

3 . Extortion

غیرقانونی چیز ارزشمندی از دیگری با تهدید به خشونت یا سایر اعمال قهرآمیز یاد شده است (Ellis Wild, 2006: 139). جرم اخاذی، یکی از مصداق فساد است که در تجارت بین الملل شایع است و عنصر رقابت را در آن تحت تأثیر قرار می‌دهد. یکی از عوامل مشروعیت رقابت در تجارت بین الملل، فقدان تهدید و اخاذی است. این موضوع، به خصوص زمانی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که تجارت بین الملل بین کشورهای در حال توسعه نیز در حال افزایش است و این امر می‌تواند علامت نادرستی به طرفین درگیر در تجارت بین الملل باشد. (حاجی‌پور، ۱۳۹۵: ۳۱۷).

تبانی^۱ به معنای توافق بین دو یا چند نفر است که گاهی اوقات به صورت سری و غیر قانونی و گاهی با فریبکاری، اغفال، کلاهبرداری از حقوق قانونی افراد و گاهی توسط قانون خاص، اغفال یا بدست آوردن مزایای غیر منصفانه در تجارت بین الملل صورت می‌گیرد. همچنین توافقی است میان شرکت‌های فراملیتی که کار بازار، تنظیم قیمت یا تولید محدود را به دست می‌گیرند که می‌تواند شامل ثبات دستمزد، بازپرداخت یا بد جلوه دادن استقلال روابط بین بخش‌های تبانی باشد.

کلاهبرداری^۲ یکی عمده‌ترین و شایع‌ترین جرایمی است که گریبانگیر دنیای تجارت بین الملل است و هر ساله خسارت جبران‌ناپذیری به بنگاه‌های مالی وارد می‌کند و روابط عادی بین بازیگران عرصه تجارت بین المللی را تحت الشعاع قرارداده و موجب کاهش اعتماد آن‌ها در معاملات و امور تجاری نسبت به یکدیگر می‌گردد. توسعه روزافزون این جرم و پیچیدگی آن، قانونگذاران کشورهای مختلف و سازمان‌های بین المللی را بر آن داشته که جرم را تحت عنوان خاص، تبیین نموده و از آنجا که مصداق این جرم همواره در حال تغییر و دگرگونی بوده، مجازات‌های تقریباً سنگینی را برای مرتکبین آن پیش‌بینی نمایند (فرح‌بخش، ۱۳۸۸: ۲۳۸).

نفوذ یا معامله نفوذ^۳ که شامل ارائه رشوه به دیگری است؛ تا به عوض آن، شخص دریافت‌کننده از نفوذش به منظور کسب یک منصب برای دهنده مال استفاده نماید (Colin and Others, 2011: 22)، مصداق دیگری از فساد در تجارت بین الملل است. ماده ۱۸ از کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد (۲۰۰۳) به عنصر قانونی جرم اعمال نفوذ در معاملات اختصاص داده شده است که می‌توان گفت در حال حاضر، عنوان مجرمانه مستقلاً در اعمال نفوذ وجود دارد. ولی مجازات برای این جرم همانند سایر جرایم مندرج در کنوانسیون پیش‌بینی نشده است که این امر، معایر با اصل قانونی بودن مجازات دارد (کوشا، ۱۳۹۱: ۱۶۳).

1 . Conspiracy

2 . Swindling, Cheat, Fraud

3 . Trading in influence

اعمال نفوذ که می‌تواند زاییدهٔ بوروکراسی، بحران‌های اجتماعی و اقتصادی و ضعف حاکمیت دولت و به تبع آن ضعف حاکمیت مقررات و حاکم شدن روابط بر ضوابط باشد، می‌تواند تمامی جنبه‌های زندگی اقتصادی و تجارت بین‌الملل را تحت تأثیر خود قرار دهد. توسعه روزافزون اعمال نفوذ و پیچیدگی آن‌ها، قانونگذاران کشورها را در عرصه بین‌المللی بر آن داشته که این جرایم را تحت عنوان خاص، تبیین نموده و مجازات‌های تقریباً سنگینی را خصوصاً برای مرتکبین آن پیش‌بینی نمایند (نجفیان، ۱۳۹۰: ۳).

تحصیل مال نامشروع، یکی دیگر از عناوین فساد است که اساساً به دلیل فراگیری بسیاری از جرایم مالی، به حوزهٔ تجارت بین‌المللی وارد شد. تحصیل مال نامشروع، همان جرم دارا شدن غیرقانونی، موضوع ماده ۲۰ کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با فساد (۲۰۰۳ مریدا) است. این ماده برآیند تحولاتی همچون پیچیده شدن جریان بزهکاری و مشکل بودن اثبات آن است و ابزار مبارزه با فساد کارآمدی، در اختیار کشورهایی که این رفتار را جرم‌انگاری کرده‌اند، قرار داده است (ابراهیمی و صفایی آتسگاه، ۱۳۹۴: ۴۳).

موضوع جرم پولشویی^۱ در تجارت بین‌الملل، آن عواید مجرمانه‌ای است که رفتار مرتکب بر روی آن واقع می‌شود تا جرم منشأ از دید مأموران مخفی بماند و نیز آن عواید مشروع جلوه کند. پولشویی سازمان‌یافته و بین‌المللی در تجارت بین‌المللی چنان اهمیت پیدا می‌کند که می‌تواند تهدیدی جدی علیه امنیت اقتصادی یک جامعه محسوب شود. علاوه بر این، دو وصف فراملی و سازمان‌یافتگی پولشویی باعث شد که مبارزه با این پدیده در عرصه تجارت بین‌الملل ضروری احساس شود (صالحی، ۱۳۹۳: ۱۵).

در نهایت باید گفت که جرم سوء استفاده از وظیفه^۲ در تجارت بین‌الملل اهمیت بسیاری دارد، زیرا ممکن است بعضی از مقامات عمومی از پست و موقعیت سیاسی و اداری خود برای تعمیم، تضمین و گسترش منافع شخصی سوءاستفاده کنند. این پدیده در کنوانسیون کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با فساد (۲۰۰۳ مریدا) جرم‌انگاری شده است (مادهٔ ۱۹) (شریف شاهی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۸۶).

۲- ابعاد فساد در قرارداد تجارت بین‌الملل

۲-۱- **فساد در اسناد اعتباری:** اعتبارات اسنادی^۳ از ابعاد تجارت بین‌الملل است که فساد در آن مطرح است و در این زمینه، کلاهبرداری و تقلب یکی عمده‌ترین و شایع‌ترین جرایمی است که گریبانگیر اعتبارات اسنادی است. قدیمی‌ترین دعوا در خصوص تقلب در اعتبار اسنادی که

1 . Money Laundering

2 . A buse of function

3 . Letter of Credits

بسیار از آن نام برده می‌شود، پرونده هیگینز به طرفیت استینهاردر است؛ دعوایی امریکایی که به سال ۱۹۱۹ مورد رسیدگی قرار گرفت. دعوای دیگری، دعوای سوسیته متالور گیک دابریو و ویلرپت به طرفیت بانک تجارت خارجی بریتانیا است؛ دعوایی انگلیسی که به سال ۱۹۲۲ مورد رسیدگی قرار گرفت. مشهورترین پرونده انگلیسی در خصوص تقلب در اسناد اعتباری، دعوای یونایتد سیتی مرچنتس (اینوستمنس) به طرفیت بانک شاهی کانادا است (یانگ و بوکلی، ۱۳۸۵: ۳۶۰-۳۹۱). نوعی دیگر از فساد در اسناد اعتباری تجاری بین‌الملل، جعل، تزویر و سوءاستفاده از وظیفه است. برای مثال، در اکتبر سال ۱۹۷۵ یک شرکت انگلیسی به نام گلاس فایر (با مسئولیت محدود) برای فروش تولیدات خود با یک شرکت پرویی به نام شرکت سهامی ویتروفوئرزو قرارداد فروش منعقد کرد، و در آن مقرر شد پرداخت ثمن از طریق اعتبار اسنادی انجام شود. به این منظور، بانک کانتیناتال پرو به ضمیمه رویال بانک کانادا اعتباری افتتاح کرده و توافق گردید محموله در تاریخ ۱۵ دسامبر ارسال شود. اما برخلاف قرارداد بیع، محموله در ۱۶ دسامبر ارسال شد. یکی از کارکنان شرکت فروشنده، از روی تزویر تاریخ ۱۵ دسامبر را در بارنامه قید کرد. پس از آنکه بانک رویال مبلغ مزبور را پرداخت، اطلاعات موثقی حاکی از ارسال محموله در ۱۶ دسامبر به دست آورد؛ بانک جهت دریافت مبلغ پرداخت شده به متقاضی رجوع کرد، اما از آنجا که وی قادر به پرداخت مبلغ مزبور نبود، بانک ناچار به طرح دعوا شد. در این دعوا قاضی موکاتا دادرسی انگلیسی شعبه «کوئیز بنچ» چنین رأی داد: «در اینجا که ذینفع در ارائه اسناد مرتکب تقلب شده و بلاجهت مبلغ اعتبار را دریافت کرده است، ذینفع اعتبار می‌تواند برای دریافت آنچه پرداخت نموده به متقاضی مراجعه کند. در اینجا، نظر به اینکه شرکت ویتروفوئرزو قادر به بازپرداخت خسارت بانک نیست، با توجه به اصل دارا شدن بلاجهت، بانک حق مراجعه به شرکت پروئی را دارد» (Xiang and Ross, 2003: 123).

۲-۲- فساد در گمرک: گمرک هر کشور به دلایل گستردگی ماهیت و و پیچیدگی
 کارش نسبت به فساد آسیب‌پذیر است. این امر مانعی بر سر راه توسعه تجارت بین‌المللی ایجاد می‌کند، ضمن اینکه پیامدهای خطرناکی بر امنیت ملی و مالیه عمومی به دنبال دارد. ادارات گمرک به علت گستردگی اداری و تعداد زیاد کارکنان، یکی از بزرگترین ادارات بخش عمومی هستند. صاحب‌نظران تجارت بین‌الملل اغلب گمرک را به عنوان یکی از بزرگترین موانع در سرمایه‌گذاری تجاری می‌دانند و آن را به عنوان یکی از فاسدترین ادارات دولتی می‌شناسند (جلالی‌خان آبادی، ۱۳۹۰: ۴). برای مثال، هم اکنون بیش از دو سوم تجارت جهانی سیگار، یعنی ۳۵۰ میلیارد دلار در سال به طور مستقیم و غیر مستقیم از راه غیرقانونی و با فرار از پرداخت عوارض گمرکی و مالیات، از طریق مصادیق فسادآمیز صورت می‌گیرد (غلامی و پوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۳).

۳-۲- فساد در حمل و نقل تجاری بین‌المللی: ناکارآمدی دستگاه‌های نظارتی در بخش حمل و نقل، نبود نظام کنترل مدیریت، نارسا بودن شیوه‌ها و روش‌های اداری و قدیمی هدایت حمل و نقل، مبهم بودن قوانین و مقررات باعث شده است، تا با انواع مصادیق فساد در حمل و نقل تجارت بین‌الملل مواجهه باشیم. برای مثال، بسیاری از کالاهای قاچاق از طریق جاسازی به صورت ترانزیتی و خلاف‌اظهاری قاچاق شده و کشف می‌شوند (Fisman, Raymond and Svensson, 2007: 63). مثال دیگر، استفاده از ارتشاء برای اهمال و چشم‌پوشی از آسیب‌های زیست‌محیطی شرکت‌ها دخیل در حمل و نقل محموله‌های نفتی است. از آنجاکه قواعد زیست‌محیطی در هر قرارداد نفتی به عنوان جزء لاینفک قرارداد در متن یا ضمائم آن محسوب گردد، برخی شرکت‌ها با تبانی و رشوه به ویژه در حمل و نقل دریایی سعی می‌کنند، از این مسئولیت‌شانه خالی کنند (دارابی‌نیا، ۱۳۹۲: ۵).

۴-۲- فساد در سرمایه‌گذاری خارجی: فساد بر سرمایه‌گذاری خارجی تأثیر مستقیم دارد و در کشورهایی که حجم فساد پایین‌تر باشد، جذب سرمایه‌های خارجی بیشتر خواهد بود. جذب سرمایه‌گذاران خارجی به ثبات سیاسی، شفاف‌سازی در خصوصی‌سازی و انعقاد قراردادهای بستگی دارد (Ravi, 2015: 199). شواهدی روشنی از رابطه فساد در سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد. برخی محققان با بررسی رابطه سرمایه‌گذاری خارجی و رشوه خواری در ویتنام، به این نتیجه رسیده‌اند که با روند روبه رشد سرمایه‌گذاری خارجی در این کشور، شیوع فساد نیز افزایش پیدا می‌کند (Gueorguieva and Malesk, 2012: 111).

۵-۲- فساد در صنعت نفت و گاز: فساد در صنعت نفت و گاز نیز مسئله‌ای اساسی در تجارت بین‌المللی است که در آن دولتمردان و شرکت‌های بزرگ و حتی معتبر دست به فساد می‌زنند. فساد گسترده مالی، زد و بند و ارتشاء در اعطای قراردادهای بین‌المللی و پرداخت حق و حساب‌های سیاسی در شرکت نفت برزیل (پتروبراس) و افشای فساد در صنعت نفت چین توسط گروهی متشکل از پنج نفر مشتمل بر چیانگ جایمین^۱، رئیس هیئت مدیره شرکت ملی نفت چین (سوء استفاده از موقعیت) در سال ۲۰۱۴ نمونه‌های از فساد در صنعت نفت و گاز به شمار می‌آیند (شکوهی و پاکدامن، ۱۳۹۴: ۱۱-۱۱۶).

۶-۲- فساد در داورهای تجاری بین‌المللی: مهمترین شکل‌های فساد در فرایندهای داورهای تجاری بین‌المللی، فساد در بین داوران، فساد شاهدان و تقلب در فرایند داورهای ارزیابی می‌شود. در همهٔ مصداق‌ها، اقدامات انجام شده توأم با عمد و سوءنیت و برخلاف اصول داورهای صورت می‌پذیرد و در راستای نفع یکی از طرفین و به ضرر طرف دیگر خواهد بود. چون

در این مورد اصل بی طرفی حاکم بر داوری به جهت عمدی بودن رفتار داور، نقض گردیده است (Paulsson, 2013: 345-347).

آثار حقوقی فساد بر قراردادهای تجاری بین المللی

در این مبحث تأثیر فساد بر وضعیت قراردادهای تجاری بین المللی براساس حقوق داخلی و بین الملل مورد بررسی قرار می گیرد:

۱- حقوق ایران:

مهمترین اثر حقوقی قرارداد تحصیل شده از طریق فساد، بطلان و بی اعتباری قرارداد است. اصولاً طبق ماده ۱۹۰ قانون مدنی ایران، شرایط اساسی صحت یک قرارداد عبارت است از: «قصد و رضای طرفین، اهلیت طرفین، موضوع معامله، مشروعیت جهت معامله». برخی از عناوین فساد و جرایم مرتبط با آن و احکام کیفری آن مستقیماً در ارتباط با ارکان صحت عقد است و بر این اساس حکم کیفری، ارکان اساسی صحت عقد را مخدوش نموده و اثبات کننده بطلان قرارداد است:

۱-۱- **نبود حسن نیت:** نبود حسن نیت در حقوق ایران مستقیماً نمی تواند موجب بطلان قرارداد شود؛ در واقع، وجود حسن نیت جزء شرایط اساسی صحت معاملات نیست. البته در اینکه قرارداد تحصیل شده از طریق فساد به استناد خیار تدلیس قابل فسخ است، تردیدی وجود ندارد (کاتوزیان، ۱۳۷۹، جلد ۵: ۳۰۵). براساس تدلیس، قرارداد فاسد و عمل حقوقی خلاف حسن نیت مدلس در مرحله پیش از انعقاد قرارداد باعث می شود طرف مقابل بتواند قرارداد منعقد را به اعتبار تدلیس صورت پذیرفته در مرحله انعقاد فسخ کند (ماده ۴۳۸ قانون مدنی) (حاجی پور، ۱۳۹۵: ۸۱-۱۰۸).

۱-۲- **وضعیت جهت قرارداد:** فساد به دلیل اینکه دارای جهت نامشروع است، با نظم عمومی و حفظ نظام زندگی مردم در تضاد است. قانونگذار در ماده ۲۱۷ قانون مدنی، شرط تأثیر جهت نامشروع را تصریح به آن اعلام کرده و مقرر داشته است: «در معامله لازم نیست که جهت آن تصریح شود، ولی اگر تصریح شده باشد باید مشروع باشد و الا معامله باطل است». البته جهت نامشروع حتی بدون تصریح در قرارداد، وارد قلمرو توافق طرفین شود، جنبه شخصی و خصوصی خود را از دست داده و از عناصر قرارداد تلقی می شود و بر همین اساس لازم است که برای رعایت منافع جامعه و به مقتضای نظم عمومی به بطلان قرارداد حکم کرد (لک افصلی اردکانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۵-۱۵۰).

۱-۳- **تحقق نیافتن تشریفات مزایده و یا مناقصه:** قرارداد دولتی تحصیل شده از طریق فساد به استناد رعایت نکردن تشریفات مزایده یا مناقصه باطل است؛ چراکه فلسفه وجودی اینگونه تشریفات، شفافیت معاملات دولتی و رعایت مصالح دولت بوده، تحقق فساد مانع

این غرض است. اگر تشریفات مناقصه و مزایده رعایت نشوند، تخلف محسوب می‌شود. ماده ۲۴ قانون برگزاری مناقصات در بند (ب)، «تشخیص کمیسیون مناقصه مبنی بر تبانی بین مناقصه‌گران» را منجر به لغو مناقصه می‌داند (علوی قزوینی و بیگی حبیب آبادی، ۱۳۹۴: ۲۵۸).

۱-۴- خروج نمایندگان دولت از حدود اختیارات: اگر قرارداد دولتی از طریق فساد دوطرفه (میان طرف قرارداد و نماینده دولت در انعقاد قرارداد) تحصیل شده باشد، نماینده با ارتکاب فساد مصلحت واحد دولتی را رعایت نکرده است. در این فرض، وکیل با سوء استفاده از اختیار خود صرفاً به منافع شخصی خویش اهمیت داده و به این ترتیب، عقد واقع شده غیرنافذ است (کاتوزیان، ۱۳۷۵، جلد ۴: ۱۸۱).

۱-۵- رعایت نکردن نظم عمومی: اصولاً مهمترین دلیلی که می‌توان برای بطلان قراردادهای ناشی از فساد در حقوق ایران ایراد کرد، رعایت نکردن نظم عمومی است. در اینجا البته دو بعد وجود دارد: نخست نسبت به قراردادها و معاملات داخلی و دوم، نسبت به قراردادهای و معاملات خارجی. اگر اشخاص داخلی یا خارجی به وسیله اقدام فسادآلود طرف قرارداد با دولت ایران شوند، چنین قراردادی مخالف نظم عمومی و باطل است (کاتوزیان، ۱۳۷۵، جلد ۴: ۱۶۹)، لکن اگر اتباع ایرانی و یا اشخاصی که به هر نحو به بازار ایران مربوط هستند، به وسیله اقدام فسادآلود طرف قرارداد با دولت خارجی قرار گیرند، چنین قراردادی مخالف نظم عمومی ایران تلقی نمی‌شود (علوی قزوینی و بیگی حبیب آبادی، ۱۳۹۴: ۲۹۸).

۲- حقوق تجارت بین الملل

در اینجا چشم‌انداز حقوق تجارت بین الملل را نسبت به مقوله فساد مورد بحث قرار می‌دهیم:

۲-۱-۱- دکتربین بی اعتبار و اعتبار: در مورد اعتبار و بی اعتباری قراردادهای تجاری تحصیل شده از طریق فساد، دو دیدگاه در عرصه تجارت بین الملل وجود دارد که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۲-۱-۱-۱- بی اعتباری و ابطال قرارداد: براساس این نظر، قانون نباید در خدمت حمایت از عملکرد فاسد افرادی باشد، بنابراین قراردادهایی که با فساد حاصل می‌شوند، قابل اجرا در هیچ دادگاه قانونی نیستند. از لحاظ میزان سطح از نقض این قراردادهای، هیچ تفاوتی وجود ندارد. به رغم تفاوت در سطح ملی، به نظر توافق جهانی در رابطه با آثار قراردادهای حاصل شده از فساد وجود دارد. در نتیجه، غیرقابل اجرا بودن قراردادهایی را که با فساد حاصل می‌شوند، به عنوان یک اصل فراملی قانونی مطرح است، شناسایی کرد (Meyer, 2013: 237).

۲-۱-۱-۲- دکتربین اعتبار و تداوم قرارداد: مطابق با این دیدگاه، ارتکاب فساد، پرداخت رشوه و اعمال نفوذ در قراردادهای بین‌المللی نه تنها از موجبات بطلان قرارداد نیست، بلکه داخل در

عرف و رویه (پراتیک) تجارت بین الملل بوده و از این منظر که «معمول» است، موجه است (شریعت باقری، ۱۳۸۰: ۲۱-۳۱).

۲-۲- اخلال در نظم عمومی داخلی و بین المللی: فساد عملی است که حقوق اعم از قانون یا اخلاق و نظم عمومی آن را منع می کند و نامشروع می داند و وقتی در رابطه ای قراردادی بروز کند، باعث تغییر وضعیت قرارداد می شود. تصمیم دادگاه براساس حقوق عرقی در انگلیس، امریکا، کانادا و سنگاپور نشان می دهد که قراردادهای تحصیل شده از طریق رشوه و فساد غیرقابل اجرا هستند (Bonell and Meyer, 2017 : 10). در نظام کامن لا این نظر وجود دارد که قرارداد تحصیل شده از طریق فساد مخالف نظم عمومی و در نتیجه باطل است. افزون بر قرارداد تحصیل شده از طریق فساد داخلی، فساد خارجی نیز می تواند به مخالفت قرارداد با نظم عمومی منجر شود (Clark, 2013: 4). قضات ایالات متحده امریکا در اثبات نظر خود مبنی بر غیرقابل اجرا بودن قرارداد تحصیل شده از طریق فساد خارجی، اینگونه اظهار نظر کرده اند که اقدام تبعه امریکایی نقض قانون اقدامات فسادآلود خارجی و یا نقض غرض وضع آن قانون می باشد؛ به همین دلیل نیز چنین قراردادی مغایر نظم عمومی و باطل است (OECD working group on bribery, 2010: 3).

۲-۳- برهم زدن حسن نیت: بند ۴ ماده ۸ اصول قراردادهای تجاری بین المللی (۱۹۹۴)^۱ از حسن نیت در راستای تکمیل قرارداد استفاده کرده است. همچنین اصول حقوق قراردادهای اروپایی (۱۹۹۸)^۲ در بیش از شانزده ماده از جمله مواد رعایت حسن نیت را برشمرده است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۸۳: ۲۱۳). ماده ۲ قرارداد نمونه نمایندگی^۳ اتاق بازرگانی بین المللی طرفین را موظف به رفتار توأم با حسن نیت می داند؛ همچنین تفسیر مقررات موافقتنامه و اظهارات طرفین در خصوص نمایندگی را بر مبنای حسن نیت می داند. ماده ۳ دستورالعمل شماره ۶۵۳/۸۶ اتحادیه اروپا نیز در خصوص نمایندگان تجاری خویشفرما مقرر می دارد: «نماینده تجاری باید منافع اصیل را در نظر گرفته و با نهایت دقت و حسن نیت عمل کند».^۴ به نظر می رسد که این مسئله نیز در حال پذیرش است که وجود نیت متقلبانه در تحصیل منافع از نظر حقوقی ممنوع است و موجب عدم اعتبار قرارداد تجاری بین المللی می شود.

۲-۴- آرای مرکز بین المللی حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری (ایکسید): ایکسید در مقام حمایت از خواننده و برای ابطال قرارداد تحصیل شده از طریق فساد اغلب به نظم

1. UNIDROIT Principles of the International Contracts, 1994.
2. Principles of the European Contracts Law, 1998.
3. ICC Model Commercial Agency Contract.
4. Council Directive 86/653/EEC of 18 December 1986 on the Coordination of the Laws of the Member States relating to Self-employed Commercial Agents.

عمومی بین‌المللی و در برخی مواقع به نظم عمومی فراملی استناد کرده است (Raeschke-22-12: 2007, Kessler). ایده‌ی مغایرت قرارداد تحصیل شده از طریق فساد با نظم عمومی بین‌المللی یا فراملی که در آرای ایکسید مشهود است، اولین بار از سوی یکی از قضات اتاق بازرگانی بین‌المللی در مقام داوری و در خصوص رشوه مطرح شد (Torres Fowler, 2012: 995). از منظر ایکسید، در صورت تحقق فساد یک طرفه، استناد دولت میزبان پذیرفته خواهد شد (4: 2005, Sheppard). در صورت فساد دوطرفه، این ابهام وجود دارد که اگر یک مقام عالی دولتی برای مثال، اقدام به دریافت رشوه کند، آیا به این معنا نیست که دولت به زیان خود عمل کرده است و دیگر حقی در نقض قرارداد تحصیل شده ندارد. هیئت داوری درباره‌ی این پرسش به قابل استناد نبودن این اقدام به دولت رأی داده است (6: 2006, Guillaume).

توجهی دیگری که از سوی ایکسید مطرح شده، ناظر به تکلیف اطراف عقد به داشتن حسن نیت است؛ به این معنا که پذیرش دفاع خواننده، نتیجه‌ی سوء نیت خواهان می‌باشد (17: 2012, Haugeneder). ایکسید شرط مطابقت سرمایه‌گذاری با مقررات دولت میزبان و تکلیف سرمایه‌گذار به داشتن حسن نیت را در واقع جزء لوازم مفهوم و کارکرد نظم عمومی می‌داند؛ بنابراین می‌توان گفت که نظم عمومی تنها دلیل ایکسید مبنی بر پذیرش ادعای دولت میزبان است (28: 2012, Haugeneder).

راه‌کارهای مقابله با فساد

در این مبحث راهکارهای مبارزه با فساد در قالب حقوق داخلی و بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌گیرند:

۱- مقابله با فساد در حقوق داخلی

بررسی قوانین و مقررات مربوط به فساد مالی، بیانگر آن است که قوانین و مقررات مذکور از دو جنبه می‌توانند مورد تجزیه و تحلیل علمی قرار گیرند: دسته اول قوانین و مقرراتی هستند که ناظر به قبل از وقوع و بروز فساد مالی بوده و قانونگذار آنها را به عنوان ابزارهایی جهت پیشگیری از وقوع فساد وضع نموده است. دسته دوم قوانین و مقرراتی می‌باشند که قانونگذار از طریق ابزارها و دستگاه‌های قانونی و کارکنان دستگاه‌های مذکور و از مجرای اینگونه قوانین و مقررات سعی می‌نماید با یک نظارت همزمان با فعالیت قانونی دستگاه، از وقوع فساد جلوگیری نماید. بدیهی است اینگونه قوانین و مقررات نیز تا حدودی جنبه پیشگیرانه داشته، ولی به لحاظ اینکه همزمان با وقوع عملیات مالی غیر فاسد صورت می‌گیرد، می‌توان به آن به عنوان قوانین و مقررات جداگانه‌ای اشاره نمود (منتی‌نژاد، ۱۳۸۵).

۱-۱- پیشگیری از فساد در قوانین داخلی

در مبارزه با فساد مالی، لازم است بیشتر به ریشه‌ها توجه نمود و در مبارزه با ریشه‌ها نیز

مهمترین ابزار مبارزه با فساد، بحث پیشگیری از وقوع فساد می باشد. در این خصوص، در قوانین و مقررات جاری، احکام و تکالیفی وجود دارد. برای مثال، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در بخش های مختلف با مباحثی چون: نفی هرگونه انحصار اقتصادی (بند دوم اصل چهل و سوم)؛ بسیج امکانات در مبارزه با فساد (بندهای اول و نهم اصل سوم)؛ بیان برخی از مصادیق مفاسد اقتصادی (بندهای پنجم و ششم اصل چهل و سوم)؛ تشکیل نهادهای اجرایی و ناظر در زمینه مبارزه با فساد، یعنی دیوان محاسبات (اصل ۵۴ و ۵۵)، دیوان عدالت اداری (یک صد و هفتاد و سوم) و سازمان بازرسی کل کشور (یک صد و هفتاد و چهارم)؛ و نظارت بر دارایی های مسئولین طرز اول کشور (اصل یک صد و چهل و دوم) به صورت مستقیم و غیرمستقیم در ارتباط با فساد می شود. علاوه بر قانون اساسی، قوانین مختلف عادی ایران به گونه ای تدوین شده که راه را برای مبارزه گسترده و قاطعانه با فساد هموار کرده است که قانون ممنوعیت دولت از مذاکره و عقد قرارداد راجع به امتیاز نفت با خارجی ها (۱۳۲۳)؛ قانون راجع به منع مداخله وزراء و نمایندگان مجلسین و کارمندان در معاملات دولتی و کشوری (۱۳۳۷)؛ قانون مربوط به رسیدگی به دارایی وزراء و کارمندان دولت اعم از کشوری و لشکری و شهرداریها و موسسات وابسته به آنها (۱۳۳۷)؛ قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴)؛ قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل دولتی (۱۳۷۳) و قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی (۱۳۷۲) از جمله این قوانین عادی به شمار می آیند.

۱-۲- مبارزه با فساد در قوانین داخلی بعد از تحقق آن

در نظام حقوقی ایران، قوانین و مقررات متعددی وجود دارد که ناظر به مرحله پس از بروز تخلف می باشند. اینگونه قوانین در عوض پیش بینی راه های جلوگیری از فساد، ناظر به مرحله بعد از وقوع فساد و بیانگر مجازات ها و تنبیه مفسدین می باشد. قانون مجازات اسلامی در مواد متعددی به تعیین مکافات فساد پرداخته است. ماده ۳۶ از قانون مجازات اسلامی قوه قضائیه را موظف کرده است که حکم قطعی اختلاس، ارتشا، تبانی و ... را در مواردی که بیش از ۱ میلیارد ریال باشد، در رسانه ها منتشر کند. در ماده ۴۷ آمده است که جرائم اقتصادی بیش از ۱۰۰ میلیون ریال مجاز به تعویق و تعلیق نیست. ماده ۲۸۶ مقرر داشته اگر فساد اقتصادی به دلیل وسعت اختلال و شبکه سازی، در حکم افساد فی الارض باشد، مفسد به اعدام محکوم می شود. این بدان معناست که در غیر این صورت تعیین میزان تعزیر شامل حبس، جزای نقدی و شلاق با قاضی است. همچنین طبق قانون «تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری» در ایران، توجیهی برای رفع مجازات از مدیر و افراد فاسد وجود ندارد (دلیر، ۱۳۷۲: ۱۴۱-۱۵۲). برای فساد در قانون تشدید مجازات اختلاس و کلاهبرداری مصوب مجمع تشخیص مصلحت، عنوانی بسیار وسیع (و شاید غیرحقوقی) «تحصیل مال از طریق نامشروع» در ماده ۲ پیش بینی شده است که

مضمونی بسیار وسیع است و هرآنچه که مشمول عناوین اختلاس و ارتشا و کلاهبرداری یا اخذ پورسانت نشود بر آن ممکن است منطبق گردد (میرمحمدصادقی، ۱۳۸۰: ۸-۱۳). در هر صورت، مبارزه جدی با مفاسد اقتصادی و مالی در وهله نخست مستلزم انجام اصلاحات لازم و بنیادین در نظام مالی و معاملاتی کشور و در مرحله دوم نیازمند وضع قوانین کیفری لازم متناسب با چنین نظامی است. در این میان، نباید از ناکارآمدی قوانین کیفری موجود، از جمله، ماده واحده قانون مجازات تبانی در معاملات دولتی (۱۳۴۸) و یا قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور (۱۳۶۹) که هیچگونه تناسب و سختیتی با تحولات صورت گرفته در نظام مالی ایران ندارد، غفلت کرد (منتی‌نژاد، ۱۳۸۶: ۵۱).

۲- مبارزه با فساد در سطح تجارت بین الملل

از آنجا که فساد در سطح بین المللی با آسیب‌های بسیاری همراه است، مبارزه با آن در سطح بین الملل از اهمیت بنیادینی برخوردار است. با توجه به اضرار مهلک ناشی از فساد در جوامع بشری و تعدد رخداد های فساد است که دولت‌ها و سازمان‌های بین المللی فعال در حوزه مقابله با فساد، تدابیر و اقدامات بسیاری را به منظور پیشگیری و مبارزه با این پدیده در سطح ملی و بین المللی اتخاذ می‌نمایند.

۲-۱- سازمان ملل متحد

در سال ۱۹۷۴، شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد (اکوسوک) یک هیأت فرعی بین‌الدولی به نام کمیسیون شرکت‌های فراملی با هدف کمک به درک بهتر ماهیت شرکت‌های فراملی و تأثیرات سیاسی، حقوقی و اقتصادی‌شان بر کشورهای مادر و میزبان تأسیس کرد. از موضوعات مورد توجه کمیسیون، جنبه‌های منفی معامله‌های بین المللی یعنی اعمال فسادآلود بود. پیرو قطعنامه ۳۵۱۴ مصوب ۱۵ دسامبر ۱۹۷۵ مجمع عمومی سازمان ملل، این کار می‌بایست توسط گروه کاری بین‌الدولی ویژه رویه‌های فسادآلود، که در اوت ۱۹۷۶ تأسیس شد و نیز اکوسوک انجام می‌گرفت و نتیجه کار در قالب ماده‌ای در مجموعه قواعد رفتاری مورد پیشنهاد منعکس می‌شد. این قطعنامه با ابراز نگرانی از رشد رویه‌های فسادآلود در فعالیت‌های برخی شرکت‌های فراملی، از اکوسوک خواستار گنجاندن این موضوع در فهرست کار کمیسیون شرکت‌های چند ملیتی گردید. گروه کاری بین‌الدولی ویژه در تنظیم چند پیش‌نویس در خصوص ارتشا و فساد مالی و به ویژه پیش‌نویس موافقتنامه بین المللی در خصوص پرداخت‌های نامشروع، با کمیسیون شرکت‌های چند ملیتی همکاری کرد. اندکی بعد، این گروه کاری ویژه جای خود را به کمیته موافقتنامه بین المللی در خصوص پرداخت‌های

نامشروع^۱ داد که در ۴ اوت ۱۹۷۸ توسط اکوسوک تأسیس گردید (افوسو- اماء و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۱۱).

نگرانی آشکار ملل متحد از فساد مالی در ۱۶ دسامبر ۱۹۹۶ با اتخاذ «اعلامیه مجمع عمومی علیه فساد و رشوه‌خواری» به اوج خود رسید. بخشی از این اعلامیه به قواعد بین المللی رفتار برای مأموران عمومی اختصاص دارد. این اعلامیه با وجود الزام آور نبودنش بسیار جامع است (General Assembly, 16 December 1996).

با توجه جامعه بین المللی به ضرورت همکاری دولتها برای مبارزه با این جنایات «کنوانسیون ملل متحد علیه جنایت سازمان یافته فراملی» در تاریخ ۱۵ نوامبر ۲۰۰۰ طی قطعنامه ۵۵/۲۵ در اجلاس پنجاه و پنجم به تصویب مجمع عمومی رسید (سلیمی، ۱۳۹۱: ۱۸). در متن کنوانسیون پالرمو ضرورت جرم انگاری این اعمال مورد تصریح واقع شده‌اند: ۱- ارتکاب جنایت شدید (منظور عمل مجرمانه‌ای است که به موجب حقوق داخلی مجازاتی بیش از چهار سال حبس داشته باشد و توسط گروه جنایی سازمان یافته ارتکاب یابد)؛ ۲- مشارکت در یک گروه جنایی سازمان یافته؛ ۳- تطهیر منافع حاصل از ارتکاب جنایت (پول شویی)؛ ۴- فساد مالی؛ ۵- ممانعت در روند و اجرای عدالت (امیدی و همکاران، ۱۳۹۴).

گسترش فساد در کشورهای مختلف از یکسو و بین المللی شدن آن از سوی دیگر، ضرورت ایجاد ساز و کارهای بین المللی برای مقابله با این معضل را ایجاب نموده است. تدوین کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با فساد در واقع زاینده همین نیاز به شمار می آید. کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با فساد (۲۰۰۳) اولین سند جامع بین المللی در زمینه پیشگیری و مبارزه با مصداق ها و اشکال مختلف فساد اقتصادی و اداری محسوب می شود که طیف گسترده ای از موضوعات مرتبط با فساد شامل جرم انگاری اشکال مختلف فساد، پیشگیری از فساد، همکاری های بین المللی و نیز بازگرداندن اموال و دارایی های ناشی از فساد را در بر می گیرد (بقایی هامانه، ۱۳۸۵: ۱).

۲-۲- سازمان همکاری اقتصادی و توسعه

یکی از عرصه‌های مهم فعالیت سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)، مبارزه با فساد است. فعالیت این سازمان گاه به تشکیل نهادهای نظارتی انجامیده است و گاه به تدوین اسناد مهم الزام آور و غیر الزام آور در ارتباط با جنبه‌های مختلف پیشگیری و مبارزه با فساد منتهی شده است. در سال ۱۹۹۴، شورای وزیران سازمان همکاری اقتصادی و توسعه «توصیه نامه مشورت در معاملات تجاری بین المللی» را تصویب کرد. همچنین این سازمان کنوانسیون مبارزه

1 . Committee on an International Agreement on Illicit Payments.

با رشوه‌خواری مأموران دولتی خارجی در معاملات تجاری بین‌المللی در تاریخ ۱۷ دسامبر ۱۹۹۷ امضا کرد و در تاریخ ۱۵ فوریه ۱۹۹۹ به اجرا درآورد (Boorman, 2001, (www.oecd.org).

۲-۳- بانک جهانی

بانک جهانی در مبارزه با فساد به کشورها در مورد توسعه و اجرای راهبردهای ضد فساد یاری می‌رساند و در تصمیم‌های مربوط به تأمین وام و کمک به کشورها به فسادها توجه می‌کند. بانک جهانی اگر ملاحظه کند که وام می‌دهد یا کمک می‌کند، فساد در آنجا پروژه‌های بانک را تحت تأثیر قرار داده، در عین حال حکومت در مبارزه با فساد اقدام جدی ننموده و وام‌ها و کمک‌ها را قطع می‌کند (رسولی، ۱۳۸۵: ۶۹).

۲-۴- اتحادیه اروپا و شورای اروپا

اتحادیه اروپا و شورای اروپا در سیستم سیاسی اقتصادی اروپا یکسان نیستند، اما در حال حاضر شورای اروپا از ارکان اتحادیه اروپا تلقی می‌گردد. در حوزه مبارزه با فساد، این دو نهاد به طور مستقل و مشترکاً اقداماتی انجام می‌دهند. در راستای مبارزه همه‌جانبه با فساد مالی-اداری، شورای اروپا همواره از رویکردی چندمحوری پیروی کرده که از سه مولفه مرتبط با یکدیگر ترکیب می‌یابد: وضع قواعد و معیارهای اروپایی، نظارت بر رعایت این معیارها و سرانجام ایجاد ظرفیت‌های لازم برای تمامی کشورها و نواحی تحت پوشش از رهگذر برنامه‌های همکاری فنی. شورای اروپا به تدوین شماری از اسناد حقوقی با جنبه‌های متنوع مبادرت ورزیده که راحت در قبال خسارت‌های ناشی از فساد، چگونگی عملکرد مقام‌های عمومی و تأمین منابع مالی برای حزب‌های سیاسی در این اسناد مورد حکم قرار گرفته‌اند. کنوانسیون حقوق کیفری، کنوانسیون حقوق مدنی در خصوص فساد، پروتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق کیفری در خصوص فساد، اصول راهنمای بیست‌گانه برای مبارزه با فساد، توصیه‌نامه در خصوص کردارنامه مقام‌های عمومی، توصیه‌نامه در خصوص قواعد مشترک در مورد تأمین منابع مالی برای حزب‌های سیاسی و فعالیت‌های انتخاباتی. همچنین گروه دولت‌ها برای مبارزه با فساد (گرکو)^۱ یکی از فعالترین سازمان‌های بین‌المللی درگیر در مبارزه با معضل فساد مالی-اداری است که توسط شورای اروپا در سال ۱۹۹۹ تشکیل شده است. گرکو در واقع گروهی از کشورهاست که وظیفه نظارت بر اجرای کنوانسیون‌های ضد فساد در شورای اروپا را بر عهده دارند. با عضویت در هر یک از کنوانسیون‌های کیفری یا مدنی مبارزه با فساد در شورا یا با عضویت در کنوانسیون تأسیس گرکو، کشورها خودبه‌خود به عضویت گرکو در می‌آیند و باید فرایندهای نظارتی آن را به

1 . Group of States against Corruption (GRECO)

اجرا در آورند (یوسفیان، ۱۳۸۶: ۱۶۷-۱۷۰).

۲-۵- سازمان تجارت جهانی

این سازمان سازوکارهای مختلفی برای مبارزه با فساد و ایجاد شفافیت اقتصادی در اختیار دارد. ایجاد شفافیت، یکی از مهمترین این سازوکارها است که کارکردهای مختلفی در مقررات سازمان جهانی تجارت دارد (Congressional Research Service, 2005). ابزار دیگر، موافقت نامه تسهیلات تجاری (TFA) است که در دسامبر سال ۲۰۱۳ میلادی، سازمان تجارت جهانی به عنوان بخشی از موافقت نامه بالی آن را به تصویب رساند. منافع حاصل از اجرای موافقت نامه تسهیل تجارت در مبارزه با فساد چندین برابر موافقت نامه سازمان تجارت جهانی است. سازمان تجارت جهانی موفق شد که با موافقت نامه تسهیلات تجاری معضل بورکراتیزه شده گمرکات را برطرف کند. در نتیجه به حذف فساد و به ایجاد شفافیت بسیار کمک می کند (WTO, 2017, www.wto.org).

۲-۶- صندوق بین المللی پول

عمده فعالیت های اثر بخش این نهاد مالی بین المللی در ارائه گزارش های مربوط به فساد بوده است. این نهاد با ارائه گزارش هایی از آمار فساد در سیستم اقتصادی و بانکی اعضا، توجه جامعه جهانی را به این پدیده معطوف کردند (IMF, 2017, www.imf.org). همچنین برنامه های تسهیلات اعتباری این صندوق همواره با پیش شرط هایی اصلاحات در بخش های مالی، حکومتداری مطلوب، مبارزه با فساد اداری، جمع آوری مالیات، شفافیت در مصرف بودجه ملی، تقویت بخش خصوصی، رشد و کارایی اقتصادی تمديد و اعطاء می شود (اسپوتنیک، ۲۰۱۶/۷/۲۱، af.sputniknews.com).

۲-۷- اتاق بازرگانی بین المللی (ICC)

اتاق بازرگانی بین المللی نیز به عنوان نیروی محرک در مبارزه با فساد، شش راهکار جهت به چالش کشیدن مبارزه با فساد و ایجاد یکپارچگی در بازارهای جهانی امروز، به کسب و کارها ارائه نموده است: مبارزه با فساد؛ راهنمای آموزش اخلاق و پیروی از قوانین اتاق بازرگانی بین المللی؛ ضوابط اتاق بازرگانی بین المللی در مبارزه با فساد؛ دستور العمل اتاق بازرگانی بین المللی برای انجام مسئولیت شخص ثالث در مبارزه با فساد برای بنگاه های کوچک و متوسط؛ دستور العمل هدیه و میزبانی؛ دستور العمل های افشاگری شخص ثالث (کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی، ۱۳۹۵/۹/۲۰، www.icc-iran.com).

۲-۸- سازمان شفافیت بین الملل^۱

این سازمان، یک سازمان غیر دولتی است که در سال ۱۹۹۳ تأسیس شد. سازمان شفافیت بین المللی به عنوان نهاد مهمی در جمع‌آوری و توزیع اطلاعات مرتبط با فساد شناخته شده است. این سازمان به طور سالیانه اقدام به انتشار شاخص ادراک فساد^۲ می‌کند. سنجش فساد به استفاده از شاخص‌های نظیر فساد، اختلاس، رشوه‌گیری، خرید و فروش پست‌های دولتی، رشوه‌پذیری دستگاه قضایی، فساد مالی در میان سیاستمداران و مقام‌های دولتی و عدم مقابله کافی یا ناکارایی در پیکار علیه مواد مخدر است. شاخص ادراک فساد یکی از چند روشی است که به اتکای آن، سازمان یاد شده، این اطلاعات را به صورت سیستمی در می‌آورد. توجه گسترده رسانه‌ها به شاخص فساد تدوین شده از سوی سازمان شفافیت بین المللی اغلب به عنوان نوعی ارزش تلقی می‌شود که می‌تواند آگاهی‌های عمومی را نسبت به معضلات مربوط به فساد بهبود بخشد (قضاوی، ۱۳۸۴: ۶۹-۸۹).

۲-۹- سازمان کشورهای امریکایی

کنوانسیون بین المللی آمریکا مبارزه با فساد^۳ توسط کشورهای عضو سازمان کشورهای امریکایی در تاریخ ۲۹ مارس ۱۹۹۶ تصویب شد. این اولین کنوانسیون بین المللی برای رسیدگی به مسئله فساد بود و مجموعه‌ای از اقدامات پیشگیرانه را ایجاد می‌کرد. همچنین برای برخی از اقدامات فساد، از جمله رشوه خواری و دارا شدن غیرقانونی مجازات تعیین می‌نماید. این کنوانسیون مجموعه‌ای از مقررات برای تقویت همکاری بین کشورهای عضو در زمینه‌هایی مانند کمک‌های حقوقی متقابل و همکاری‌های فنی، استرداد و شناسایی، ردیابی، دستگیری و محرومیت از اموال یا درآمد حاصل از اقدامات فسادآلود توصیه می‌کند (OAS, 1996: www.oas.org).

---

1 . Transparency International
 2 . Corruption Perceptions Index
 3 . Inter-American Convention Against Corruption

نتیجه گیری

فساد زمانی اتفاق می افتد که مقام دولتی یا کارگزار حکومتی منفعت شخصی یا گروهی را بر مصلحت و منفعت عمومی ترجیح می دهد. همانطور که در این مقاله اشاره شد، رشوه، اخاذی، تبانی در معامله، تقلب و کلاهبرداری، اعمال نفوذ تجاری، تحصیل مال نامشروع، پولشویی، اختلاس و تصرف غیرقانونی اموال و ارتکاب سایر انحرافات مالی توسط مقامات عمومی و سوء استفاده از وظیفه مهمترین مصداق های فساد در عرصه تجارت بین الملل می باشند. حجم بالای گردش مالی معاملات بین المللی از یک سو و فقدان یا ضعف و به طور کلی، عدم کارآمدی قواعد عمومی نظارتی در حوزه تجارت بین الملل موجب می شود که زمینه های لازم برای ارتکاب فساد به راحتی و در حجم وسیعی در ابعاد مختلف تجارت بین الملل فراهم گردد.

مهمترین اثر حقوقی قرارداد تحصیل شده از طریق فساد، بطلان و بی اعتباری قرارداد است. در قوانین ایران، اگر اشخاص داخلی یا خارجی به وسیله اقدام فسادآلود طرف قرارداد با دولت ایران شوند، چنین قراردادی مخالف نظم عمومی و باطل است، لکن اگر اتباع ایرانی و یا اشخاصی که به هر نحو به بازار ایران مربوط هستند، به وسیله اقدام فسادآلود طرف قرارداد با دولت خارجی قرار گیرند، چنین قراردادی مخالف نظم عمومی ایران تلقی نمی شود. در عرصه تجارت بین الملل دو دیدگاه وجود دارد. دیدگاه نخست، دکترین عدم اعتبار اس که بر اساس آن، قراردادهایی که با فساد حاصل می شوند، باطل است. دیدگاه دوم، دکترین اعتبار و تداوم قرارداد است که براساس آن، ارتکاب فساد، پرداخت رشوه و اعمال نفوذ در قراردادهای بین المللی نه تنها از موجبات بطلان قرارداد نیست، بلکه داخل در عرف و رویه (پراتیک) تجارت بین الملل بوده و بدین لحاظ که «معمول به» است موجه است. آرای ایکسید نیز حاکی از آن است که فساد موجب بطلان قرارداد تجاری بین المللی می شود. ایکسید در مقام حمایت از خواننده و برای ابطال قرارداد تحصیل شده از طریق فساد اغلب به نظم عمومی بین المللی و در برخی مواقع به نظم عمومی فراملی استناد کرده است.

در نهایت باید گفت که فساد در سطح بین المللی با آسیب های بسیاری همراه است و مبارزه با آن در سطح بین الملل از اهمیت بنیادینی برخوردار است. برای مقابله با فساد مالی تاکنون هیچ قانونی که همه جا قابل اجرا باشد، اتخاذ نشده است. اما تلاش های منطقه ای و بین المللی فراوانی به منظور کمک به کاهش یا ریشه کن سازی احتمالی آن صورت گرفته است.

فهرست منابع

۱. ابراهیم آبادی، غلامرضا و مرشدی، علی (۱۳۸۶)، فساد در نگاهی دیگر: تاملی چند در مقوله فساد، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات سیاسی.
۲. ابراهیمی، شهرام، صفایی آتشگاه، حامد (۱۳۹۴)، «رویکرد قانونگذار به پیشگیری از جرم در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد»، پژوهشنامه حقوق کیفری، سال ششم، شماره دوم، صص ۳۱-۷.
۳. اسپوتنیک (۲۰۱۶/۷/۲۱)، «صندوق بین المللی پول ۴۵ میلیون دالر به افغانستان می پردازد»، مشاهده آنلاین در تاریخ ۲۰۱۷/۱۱/۵ در: <https://af.sputniknews.com/world/20160721787375>
۴. افوسو- اماه، دبلیو پاتی؛ سوپرامانین، راج و آپرتی، کیشور (۱۳۸۴)، چارچوب‌های حقوقی مقابله با فساد (مالی)، ترجمه احمد رنجبر، تهران: نشر مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۵. آقایی، رضا (۱۳۸۶)، «مقایسه تطبیقی کنوانسیون‌های بین المللی»، نشریه راهبر، دفتر مطالعات اجتماعی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، شماره ۱۰، صص ۲۰-۲۱.
۶. آلبرشت، هانس یورگ (۱۳۸۸)، «فساد و کنترل فساد: نگاهی به پدیده فساد با رویکردی با اسناد بین المللی در زمینه پیشگیری و منع فساد»، فصلنامه اطلاع رسانی حقوقی، شماره ۱۷ و ۱۸، صص ۱۷۹-۲۱۴.
۷. امید، جلیل؛ محمدعلیپور، فریده و رنجبر، احمد (۱۳۹۴/۸/۲۵)، «اظهارنظر کارشناسی درباره لایحه: الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد»، مشاهده آنلاین در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی: <http://rc.majlis.ir/m/report/download/738690%DA>
۸. بقایی همامان، اسماعیل (۱۳۸۵)، «مقابله با فساد در حقوق بین الملل (با تاکید بر کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل دانشگاه شهید بهشتی.
۹. تانزی، ویتو (۱۳۷۸)، «مسأله فساد، فعالیت‌های دولتی و بازار آزاد»، مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۱۴۹ و ۱۵۰.
۱۰. جلالی خان آبادی، طاهره (۱۳۹۰)، «تعیین عوامل موثر بر کجروی‌های اداری در گمرک جمهوری اسلامی ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۱. حاجی‌پور، مرتضی (۱۳۹۵)، «نقش محدودکننده حُسن نیت در مذاکرات»، پژوهش حقوق خصوصی، شماره ۱۴، صص ۱۰۸-۸۱.
۱۲. دارابی‌نیا، مرتضی (۱۳۹۲)، «لزوم قید قواعد زیست محیطی در قراردادهای بین‌المللی نفتی ناظر بر استخراج و انتقال مواد نفتی»، پایان‌نامه دکتری رشته حقوق، دانشگاه پیام نور.
۱۳. دلیر، حمید (۱۳۷۲)، «نگرشی بر مجازات رآشی در حقوق کیفری ایران»، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۹، صص ۱۴۱-۱۵۲.
۱۴. رسولی، رضا (۱۳۸۵)، «نقش بانک جهانی در مبارزه با فساد»، تحول اداری، دوره ششم، شماره ۵۰،

صص ۶۱-۷۶.

۱۵. سلیمی، صادق (۱۳۹۱)، جنایت سازمان یافته فراملی، تهران: انتشارات جنگل.
۱۶. شریف شاهی، محمد؛ دهشیری، آمنه؛ نوروزی، قدرت الل (۱۳۹۵)، «استرداد اموال تاراج شده در حقوق بین الملل مبارزه با فساد»، فصلنامه راهبرد، شماره ۷۸، صص ۲۷۵-۲۹۸.
۱۷. شریعت باقری، محمدجواد (۱۳۸۰)، «رشوه و اعمال نفوذ در قراردادهای بین المللی»، فصلنامه دیدگاه های حقوقی، دانشکده علوم قضایی و خدمات اداری، شماره ۲۴-۲۳، صص ۱۷-۴۷.
۱۸. شکوهی، محمدرضا و پاکدامن حقیقی، رضا (۱۳۹۴)، «پیشگفتاری بر آسیب شناسی صنعت نفت ایران»، معاونت پژوهش های زیربنایی و امور تولیدی مجلس شورای اسلامی، مطالعات انرژی، صنعت و معدن.
۱۹. صالحی، جواد (۱۳۹۳)، «پولشویی و آثار منفی آن؛ از تحریک جامعه بین الملل تا پاسخ حقوق بین الملل»، مطالعات بین المللی پلیس، شماره ۳، صص ۹-۲۳.
۲۰. علوی قزوینی، سید علی و بیگی حبیب آبادی، قاسم (۱۳۹۴)، «تأثیر فساد مالی بر وضعیت قراردادهای دولتی»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، دوره ۴۵، شماره ۲، صص ۲۵۸-۲۹۹.
۲۱. غلامی، علی و پوربخش، سیدمحمدعلی (۱۳۹۰)، «مبارزه با پولشویی در قوانین ایران و اسناد بین المللی»، مطالعات اقتصاد اسلامی سال چهارم، شماره اول، صص ۹۳-۱۲۰.
۲۲. فرح بخش، مجتبی (۱۳۸۸)، «تاملی در رکن مادی کلاهبرداری و تحصیل مال به طریق نامشروع»، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۹، شماره ۲، صص ۲۳۸-۲۴۸.
۲۳. قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب سال ۱۳۹۰/۸/۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام.
۲۴. قضاوی، حسین (۱۳۸۴)، «نگاهی به شاخصهای سنجش مبارزه با فساد»، مجله اقتصادی، سال پنجم، شماره ۵۱ و ۵۲، صص ۶۹-۸۹.
۲۵. کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۵)، عقود معین، جلد دوم، تهران: انتشارات بهنشر.
۲۶. کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۹)، حقوق مدنی، قواعد عمومی قراردادها، تهران: شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا.
۲۷. کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی (۱۳۹۵/۹/۲۰)، «شش راهکار ICC برای مبارزه با فساد در کسب و کار»، مشاهده آنلاین در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۵ در: <http://www.icc-iran.com/Fa/4430>
۲۸. کوشا، جعفر (۱۳۹۱)، «اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی»، پژوهش حقوق کیفری، شماره ۱، صص ۱۵۹-۱۸۰.
۲۹. لک افزلی اردکانی، محسن؛ حائری، محمد حسن؛ فخلعی، محمد تقی و ارسطا، محمد جواد (۱۳۹۱)، «مفهوم نظام و کاربرد آن در فقه و اصول»، قه و اصول، شماره ۴۴، صص ۱۲۵-۱۵۰.
۳۰. لونیر، فلورا (۱۳۷۵)، «فساد مالی پدیده جهانی»، ترجمه بدری نیک فطرت، پیام یونسکو، شماره ۳۱۳.

۳۱. منتی‌نژاد، صادق (۱۳۸۶)، «شیوه‌ها و زمینه‌های تبانی در معاملات دولتی»، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۶۱، صص ۴۷-۶۲.
۳۲. منتی‌نژاد، صادق (۱۳۸۵)، «جایگاه مبارزه با فساد مالی در قوانین و مقررات و نقش و وظیفه دستگاه‌های نظارتی نظام در مبارزه مذکور»، روزنامه مردم‌سالاری، مشاهده آنلاین در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۲۰ در: <http://www.ensani.ir/fa/content/140938/default.aspx>;
۳۳. موسوی، سید فضل‌الله؛ موسوی، سید مهدی؛ وکیلی مقدم، محمد حسین و غلامی، مهدی (۱۳۹۱)، «مطالعه تطبیقی اصول تفسیر قرارداد»، پژوهش حقوق خصوصی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۸۳-۲۱۳.
۳۴. میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۸۰)، «ارتشاء از نظر قوانین ایران، با تاکید بر مبارزه با رشوه خواری کارکنان بخش خصوصی»، نامه اتاق بازرگانی، شماره ۴۰۳، صص ۸-۱۳.
۳۵. نجفیان، فاطمه (۱۳۹۰)، «مقایسه جرم اعمال نفوذ با کلاهبرداری»، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
۳۶. یانگ، گائوایکس و بوکلی، روس پی. (۱۳۸۵)، «تکامل تدریجی قاعده تقلب در حقوق اعتبارات اسنادی: سفر گذشته و چشم انداز آینده»، تحقیقات حقوقی، شماره ۴۴، صص ۳۵۳-۴۲۸.
۳۷. یوسفیان، بهنام (۱۳۸۶)، «آشنایی با ساختار و فعالیت های گروه دولت ها برای مبارزه با فساد»، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۶۱، صص ۱۶۷-۱۶۸.

38. Bonell, M.J. and Meyer, O. (2017), *The Impact of Corruption on International Commercial Contracts*, Dordrecht: Springer.
39. Boorman, Jack (2001-09-18), "*OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*", available 19/11/2017 in: <http://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>.
40. Clark Sarah, (2013), *New Solutions to the Age-Old Problem of Private-Sector Bribery*, University of Minnesota Law School.
41. Colin, Nicholls and others (2011), *Corruption and misuse of public office*, Second Edition, New York, Oxford University Press Inc.
42. Congressional Research Service (2005), "Report for Congress: Agriculture: A Glossary of Terms, Programs, and Laws", <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs7246>.
43. Ellis Wild, Susan (2006), *Webster's New World Law Dictionary*, New York: Wiley Publishing, Inc,
44. Fisman, Raymond and Svensson, Jakob (2007) "Are corruption and taxation really harmful to growth? Firm-level evidence", *Journal of Development Economics*, Vol. 83, No. 1, pp. 63-75.
45. Hassan, Shaukat (2004), "Corruption and the Development challenge", *Journal of Development, Policy and Practice*, vol. 1, No.1.

46. General Assembly (16 December 1996), "United Nations Declaration against Corruption and Bribery in International Commercial Transactions", <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r191.htm>.
47. Gueorguieva, Dimitar and Malesk, Edmund (2012), "Foreign investment and bribery: A firm-level analysis of corruption in Vietnam", *Journal of Asian Economics*, Volume 23, Issue 2, pp. 111-129.
48. Guillaume, Gilbert, (2006), *Word duty free co ltd v Republic of Kenya*, International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID).
49. IMF (2017), "The IMF and the Fight Against Money Laundering and the Financing of Terrorism", available in 15/11/2017 at: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/aml.htm>.
50. Meyer , O (2013), 'The Formation of a Transnational Ordre Public against Corruption: Lessons for and from Arbitral Tribunals' in S Rose-Ackerman and P Carrington (eds), *Anti-Corruption Policy*, Durham: Carolina Academic Press.
51. OECD working group on bribery, (2010), "Response of the united states supplementary questions concerning phase", p. 3. <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2012/11/14/response3.pdf>.
52. OAS (1996), "Inter-American Convention against Corruption", available in 15/11/2017 at: http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_B-58_against_Corruption.asp.
53. Paulsson, Jan (2013), "Why Good Arbitration Cannot Compensate for Bad Courts", *Journal of International of International Arbitration*, Vol. 30, No. 4, pp. 345-360.
54. Raeschke-Kessler, Hilmar, (2007), *Corruption in Foreign Investment*, The journal of word investment & trade.
55. Ravi, S.P. (2015) "Does Corruption in a Country Affect the Foreign Direct Investment? A Study of Rising Economic Super Powers China and India", *Open Journal of Social Sciences*, Vol. 3, pp. 99-104.
56. Sheppard, Audley, (2005), *Corruption and International Arbitration*, London.
57. Sung, Hung-En (2005), "Between demand and supply: Bribery in international trade", *Crime Law and Social Change*, Vol. 44, No. 1,

pp. 111-131.

58. Torres Fowler, Zachary (2012), "Undermining ICSID: How the Global Anti-bribery Regime Impairs Investor-State Arbitration", *Virginia Journal of International Law*, Vol. 52, No. 4, p. 995.

59. Ulbricht, Lena (2014), "On the paradox of parliamentary control over services operating secretly", Available in: <https://policyreview.info/articles/news/paradox-parliamentary-control-over-services-operating-secretly/346>.

60. WTO (No date), "Trade facilitation", available in 15/11/2017 at: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_e.htm.

Xiang, Gao and Ross, P. Buckley (2003) "A Comparative Analysis of the Standard of Fraud Required Under the Fraud Rule in Letter of Credit Law", *Duke Journal of Comparative & International Law*, vol. 13, pp. 123.